

Илья Дороевич Винокуров-Чабылган XX-с үеэ 30-40-с сс. «Чабылган уоттара» уонна «Дабаан» диэн бастагы хобооннорун хомурунньуктарынан оччотооһу саха норуотун кэрэхсэтин, лирик-поэт быһыытынан биллибитэ уонна саха литературатыгар бэйэтин суолун-ийин хаалларбыт поэт быһыытынан күн бүгүнгэ диэри биллэр. Өскөтүн кини уруһуйдун үөрөһүн ылбыта буоллар болотуна бэртээхэй маастара тахсыа этэ диэн сыаналыылар эбит кини уруһуйдарын көрбүт уонна сыана быспыт специалистар. Оттон музыкальной үөрэхтээвэ буоллар талааннаах музыкант, композитор эбэтэр дирижер буолара саарбаҕа суох быһыылаах. Чабылган уруһуйдуурун, музыкара таттаран ылларбытын кини өбөлоро уонна сизинэрэ утумнуулара да көрдөрөр. Ол курдук улахан уола Артур Ильич республика биир баар суох биллэр документалист-фотограба. Кинини утумнаан эһэтин аатын ылбыт Илья диэн уола биллигин бу сэдэх идээн дьарыктанар.

Чабылган кыра уола Леонид Ильич профессиональной музыкант этэ. Кини Горькай куоракка уолаттар хоровой капеллаларыгар үөрэммитэ уонна Горьковскайдаагы музыкальнай училище дирижерскай-хоровой отделениегын бүтэрибитэ. 1967 сыллаахха ГИТИС-кэ үөрэнэ киирбитэ уонна опернай режиссер курдук ыарахан уонна сэдэх идэни сахалартан бастакынан баһылаабыта. Бэйэтин кылгас айар үлэтигэр Леонид Винокуров элбэҕи онорон хаалларбыта. Кини саха музыкальной театрыгар Г. Григорян «Лоокуут уонна Ньургунун» оператын, Гаджиев «Кавказская племянница» музыкальной комедиятын уонна В. Баснер «Перехватчики» опереттатын туруортаабыта.

И. Чабылган айар талаанын кини сиэнэ, Л.И. Винокуров улахан кыһа Ольга Винокурова салгыыр. Билигин кини Репин аатынан Санкт-Петербурттаагы художественнай академия 5-с курсун студентката.

Илья Чабылган бэрт кылгастык олорон ааспыт киһи - 38 сыл. Кини ити эрэри саха литературатыгар эрэ буолбакка, саха музыкальной культурытын сайдытыгар оспот суолу-ийи хаалларбыт. Ити туһунан кини биир саастылаахтара Г. Тарскай, Г. Тихонов, Г. Васильев, И. Барашков ахтыылара элбэҕи көпсийлэр. Лирической тенор куоластаах буолан ыллырын олус сөбүлүү эбит. Ордук таттаран ариялары, романстары ыллыыра, гитараҕа олус үчүгэйдик оонньуура, Энрико Карузо, Ф.И. Шалляпин, А.В. Нежданова, Л.В. Собинов, С.Я. Лемешев курдук

улуу маастардар репертуардары суруллубут грампластинкаларын муньара уонна итилэри олус умсугуян, үлүһүйэн туран истэрэ диэн ахталлар. Кини П.А. Ойуунускай аатынан саха музыкальной драматической театрын спектаклларын уонна концер-

тын киллэрсибитэ. 1944-45 сс. Москваҕа И.Д. Избеков кытта айар үлэ командировкатыгар сылдьан бииргэ таһаарылаахтык үлэлээбиттэрэ. Бу командировкаҕа режиссер В.В. Местников, суруйааччы Д.К. Сивцев-Суорун Омоллоон, фольклористар И.Д. Избеков уонна С.А. Зверев сылдьыбыттара.

Илья Чабылган төрөөбүтэ 85 сылыгар

ЧАБЫЛГАН ЧАБЫЛХАЙ ТАЛААННАРЫТТАН БИИРДЭСТЭРЭ

Илья Чабылган автопортрета

«Полярная звезда» 1990 сыл 2-с №-гэр саха биллиилээх профессиональной музыковеда, искусствovedческой наукаларга кандидат, биллигин докторскай диссертациятын суруйа сылдьар Галина Григорьевна Алексеева «Неисчерпаемый источник вдохновения» диэн дьохуннаах чинчийэр үлэтин бэчээттэппитэ. Итиннээх музыковед саха музыкальной культурытын сайдытыгар Илья Чабылган оруолун туһунан сиһилии үөрэппит уонна ырыппыт. Бу үлэбэ биһиги биир дойдулаахпыт лирик-поэт быһыытынан эрэ буолбакка искусство араас салааларыгар дэгиттэр талааннааҕа сиһилии көрдөрүллүбүт. Ити ыстатыйаттан аабааччыларга анаан быһа тардан биллининэрэбит.

тарын хаһан да көтүһүтэ, Москваҕа сылдьар кэмигэр Улахан театр спектаклларын барытын көрөрө диэн кэпсийлэр.

Итинник музыкаҕа дьохурдаах да буолан Илья Чабылган 60-тан тахса классической ариялары уонна романстары, нуучча народнай ырыаларын П.И. Чайковскай «Евгений Онегин», С.В. Рахманинов «Алеко» уонна А.Г. Рубинштейн «Демон» операларын либреттолорун тылбаастаатаҕа. Республикатаагы радиокомитет литературнай редакциятыгар үлэлиир кэмигэр П.И. Чайковскай «Времена года» биэриилэри, Л. Бетховен «Эгмонт» увертюратын тылбаастаан музыкальной радионан биэриилэри тэрийбитэ.

1949 сыллаахха радиокомитет П.И. Чайковскай «Евгений Онегин» оператын сахалыы толорууга биэрибитэ, оттон 1952 сыллаахха САССР 30 сыла туолуутугар П.А. Ойуунускай аатынан музыкальной драматической театр сценатыгар С.В. Рахманинов «Алеко» опера та туруоруллубута. Бу опера биир күн нууччалыы тылыннан, иккис күнүгэр сахалыы толоруллубута биир туспа, уһулуччулаах түгэн буолар. Үөһэ этилибитин курдук ити либреттолору сахалыы тылга Илья Чабылган тылбаастаабыта.

Кини М.Н. Жирковы, Г.И. Литинскэйи кытта ыкса сибээстээхтик үлэлээбитэ уонна сахалыы профессиональной музыкальной культура сайдытыгар дьохун кылаа-

Арысый устатыгар бу биригээдэ дьиннээх сахалыы профессиональной музыкальной культураны үөһэ кэрдиискэ таһаарбыта. Айар биригээдэ Москва уонна Свердловскай 23 композитордарын кытта биригэ үлэлээбитэ. Ити түмүгэр 170 биирдүүлээн уонна хор ырыалара, оркестровой союталар, маршрут увертюралар айыллыбыттара. Икки дьохуннаах айымньы «Ньургун Боотур - Стремительный» уонна «Сыгыһ Кырынаастыры» опералар айыллыбыттара. «Полевой цветок» балет, Н.И. Пейко «Слава партии» кантата, Д.Ф. Салиман-Владимиров «Якутский победный марш», Г.С. Гамбург уонна Р.Д. Ромм оркестровой союталара айыллан чочуллубуттара. Ити кылгас кэмгэ барыта 266 араас музыкальной айымньы көрөөччүлэргэ, истээччилэргэ тириэрдиллэр буола толору чочуллубута.

Билигин «Саха» НВК фондаларыгар Илья Чабылган 42 ырыалара уонна романстара суруллан сыталлар. Итилэр А. Новгородова, А. Егорова, Н. Шепелева, Л. Попов, Д. Барашкова, З. Габышева, Ф. Лобанов, А. Ипполитова, А. Ильина-Дмитриева, М. Николаева, А. Самсонов, П. Неустров, Якутскайдаагы радио уонна телевидение хора, Найахытаагы хор толорууларыгар суруллубуттар.

И.Д. Винокуров-Чабылган бэйэтэ айбыт 50 хобоонноругар, айымньыларыгар анал музыка суруллубут. Кини суруйбут тылларыгар айыллыбыт ырыалар сүүрүннээн «дьиэрэтин» уонна «дэгээн» матыһтарын толоруллулар кэрэхсэнэр.

Илья Чабылган баай айар үлэтэ бэйэтин мунгурун өссө да була үгүс айымньыларыгар музыка түһэриллэ илик. Кини дууһаны долгутар лирикатыгар билинги композитордартан соҕотох В.В. Ксенофонтов холонор. «Ньургустай Куо» уонна «Манчаары» поэмалара, поэтической остуоруялара, комедиялара, Аҕа дойду сэриитин кэминээби гражданскай лириката тыгыйылыбака сыталлар. Маны тэнэ А. Пушкин, М. Лермонтов, А. Мицкевич, Шандор Петефи уонна Поль Верлен айымньуларын сахалыы тылбаастаабыта болҕомтону тардыахтарын сөп.

Илья Чабылган поэтической айар үлэлэрэ саха композитордарын кэлэр көлүнэлэригэр өрө күүрүү бараммат-хороммот источнигыт быһыытынан сыаналаналлар.